

KLASIFIKACE ZMENŠUJÍCÍCH SE MĚST V ČESKÉ REPUBLICE

CLASSIFICATION OF SHRINKING CITIES IN THE CZECH REPUBLIC

ING. JAN BINEK, PH.D.¹

RNDR. ONDŘEJ ŠERÝ, PH.D.²

RNDR. HANA SVOBODOVÁ, PH.D.³

DOC. RNDR. ZDENĚK SZCZYRBA, PH.D.⁴

¹ GaREP, spol. s r.o. | ¹ GaREP, Ltd.
✉ Nám. 28. října 3, 602 00 Brno, Czech Republic
E-mail: garep@garep.cz

² Geografický ústav | ² Department of Geography
Přírodovědecká fakulta | Faculty of Science
Masarykova univerzita | Masaryk University
✉ Kotlářská 2, 611 37 Brno, Czech Republic
E-mail: ondrej.sery@mail.muni.cz

³ Katedra geografie | ³ Department of Geography
Pedagogická fakulta | Faculty of Education
Masarykova univerzita | Masaryk University
✉ Poříčí 7, 603 00 Brno, Czech Republic
E-mail: 67632@mail.muni.cz

⁴ Katedra geografie | ⁴ Department of Geography
Přírodovědecká fakulta | Faculty of Science
Univerzita Palackého v Olomouci | Palacký University in Olomouc
✉ 17. listopadu 12, 771 46 Olomouc, Czech Republic
E-mail: zdenek.szczyrba@upol.cz

Anotace

Po roce 1989 nastaly v prostoru střední a východní Evropy rozsáhlé sociální a ekonomické změny, které mimo jiné znamenaly změnu pozice jednotlivých regionů, obcí a měst. Příspěvek se zabývá fenoménem „zmenšujících se měst“, tj. sídel, kterým výrazně ubývá počet obyvatel, a ta se tak postupně vylidňují a ztrácejí svou funkci. Cílem textu je zaměřit se na tuto problematiku v kontextu České republiky, identifikovat zmenšující se města na jejím území a provést jejich klasifikaci. Za pomoci kvantitativní analýzy dat byl stanoven soubor 111 měst a ten dále kategorizován podle řady aspektů a ukazatelů (krátkodobost x dlouhodobost zmenšování, pouze zmenšování města x zmenšování města i zázemí, přirozená měna x migrace atd.). Výsledkem je pak typologie zmenšujících se měst v České republice, která vede k lepšímu pochopení příčin a následků tohoto nežádoucího procesu.

Klíčová slova

město, zmenšování, regionální rozvoj, typologie

Annotation

After 1989, widespread social and economic changes have occurred in Central and Eastern Europe, which among other things meant a change in individual regions, cities and municipalities. The paper deals with the phenomenon of 'shrinking cities', i.e. the seats which significantly decreases the

number of inhabitants and they are so gradually depopulated and lose their fiction. The text aims to focus on this issue in the context of the Czech Republic, identify shrinking cities on its territory and to classify them. File of 111 cities was determined by quantitative analysis of the data and further categorized according to several aspects and indicators (short-term x long-term shrinking, only shrinking of cities x shrinking of cities and hinterland, natural change x migration etc.). The result is a typology of shrinking cities in the Czech Republic, which leads to a better understanding of the causes and consequences of this unfavourable process.

Key words

city, shrinking, regional development, typology

JEL classification: J11, O18

Úvod

To, co se dnes označuje „zmenšováním měst, resp. „smršťováním měst“, není tak zcela novým jevem. Z vývoje měst v uplynulých více než dvou staletích je patrné, že na jedné straně to byl především průmysl, který přinesl městům dramatický populační a ekonomický rozvoj. Na druhé straně tento vývoj minul jiná města, která v industrializační době začala populačně a hospodářsky upadat, ovšem bez hlubšího zájmu veřejnosti a politiků. Města jsou stále spojována s hospodářským a populačním rozvojem a také dosavadní nástroje jejich plánování jsou takto nastavené. V klasických urbanistických přístupech byl rozvoj měst dosud dáván do souvislosti s jejich zvětšováním, nárůstem a rozšiřováním (Schmeidler, Jiříčková, Zámečník 2011). Je tedy zřejmé, že v nové fázi vývoje měst, kdy města dlouhodobě ztrácejí své obyvatele, je nutné z pohledu udržitelnosti městského vývoje reagovat na tuto změnu a přizpůsobit jí nástroje řízení a plánování. Na začátku 21. století se jev spočívající ve stagnaci či dokonce zmenšování měst a velkoměst rozšiřuje. Dokázat se vypořádat s následky procesů demografického, ekonomického a fyzického zužování a naučit se plánovat podstatně menší, přesto však obyvatelná budoucí města je jedním z nejnáročnějších úkolů, které budou před evropskými urbanisty stát v blízké budoucnosti (Schmeidler, Jiříčková, Zámečník 2011).

Ačkoliv může být na první pohled výklad slova smršťování srozumitelný, tj. jakési zeštíhlení, zmenšování měst z hlediska populace, ve skutečnosti jde o podstatně složitější socioekonomický a prostorový proces. Kromě úbytku městské populace (z různých důvodů), se jedná rovněž o oslabení politického, ekonomického nebo jiného významu měst v rámci hierarchie sídelního systému. Jak dále uvádějí Rumpel a Slach (2012), terminologicky je poměrně složité definovat význam termínu „smršťování měst“ (angl. urban shrinkage nebo shrinking cities). V literatuře se totiž setkáváme s významově podobnými termíny, kupř. urban decline nebo urban blight (Clark 1989; Couch et al. 2005), ty však na rozdíl od urban shrinkage vyjadřují procesy, jejichž percepce má většinově negativní obraz (konotaci). Smršťování měst ještě nemusí znamenat degradační fázi jejich vývoje. Je nepochybné, že evropská města procházejí vlnou populačních ztrát, což ve výsledku může mít daleko širší význam. Haase a kol. (2013) tvrdí, že příčiny úbytku jsou tak různorodé, jak četné jsou případy sledovaných měst. Pokles obyvatelstva je komplexní a jev, který je závislý na politických, ekonomických a sociálních podmínkách, proto je nekonzistentní a obvykle obtížně předvídatelný.

Typickým příkladem zmenšujícího se města je takové, které prošlo strukturálními změnami v průmyslu, což v důsledku vede k poklesu pracovních sil a nakonec i snižování počtu obyvatel. Dominance jednoho odvětví v kombinaci s poruchou držet krok s technologickým pokrokem a rostoucím významem terciárního sektoru se stala zátěží pro mnoho měst v USA a západní Evropě (Martinez-Fernandez et al. 2012; Wiechmann, Pallagst 2012). Většinou dochází k poklesu obyvatelstva na regionální úrovni ve vyspělých zemích v průmyslových regionech (Hudson 2005; Polese, Shearmur 2006), ale rovněž ve venkovských a periferních oblastech (Ganser R., Piro R. 2012). Populační ztráty na venkově jsou způsobeny především stěhování mladých z venkova do měst v důsledku nepříznivé situace na tamějším trhu práce.

Samotná definice pojmu „smršťování“ je neustále předmětem diskusí. Mimo jiné v kontextu stárnutí populace. Ukazuje se, že pro praxi je důležité shodnout se na co nejjednodušší definici, která by brala v potaz nejen snížení počtu obyvatel v určité oblasti v průběhu generace. Je to cesta, která umožní lépe sledovat probíhající změny v území, a to nejen demografické, ale skrze ně zprostředkovaně i další faktory ovlivňující tyto změny. Za tímto účelem je nutné rovněž vybrat vhodnou referenční prostorovou jednotku regionálního členění (Šimon, Mikešová 2013).

Podle Stryjakiewiczze (2013) práce dosud uskutečněné k tématu zmenšování měst umožňují sledování třech základních rovin diskuse:

- a) Představuje "smršťování měst" pouze jejich vyliďňování, nebo musí být i jiné indikátory (např. strukturální krize ekonomiky v kombinaci s vysokou mírou nezaměstnanosti, degradace bytového fondu, velká kumulace sociálních problémů)?
- b) Má pokles počtu obyvatel v rámci správního území města limity, dá se považovat růst v okrajových oblastech (v důsledku suburbanizace) za vývoj odpovídající "smršťování"?
- c) Jak dlouho musí trvat období poklesu počtu obyvatelstva, aby se mohlo začít mluvit o „smršťování města“?

Cíle a metody zpracování

Vzhledem k tomu, že v České republice nebyl dosud proveden komplexní výzkum v oblasti zmenšování měst a regionů, je cílem příspěvku identifikace a klasifikace zmenšujících se měst v České republice. Je však nutné zmínit, že problematice zmenšujících se měst se dlouhodobě na příkladu města Ostravy věnují Rumpel a Slach (např. Rumpel, Slach 2011; Rumpel, Slach 2012; Rumpel, Slach, Koutský 2013).

Pro účel zpracování příspěvku, který představuje dílčí poznatky z řešení výzkumného projektu TA ČR TB030MMR002 „Zmenšující se města a regiony v České republice“, bylo prvotním krokem v rámci řešení problematiky stanovení sídel, kterých se zmenšování týká. Z tohoto důvodu byla vytvořena rozsáhlá databáze všech obcí České republiky s relevantními daty, která obsahují některé příčiny a následky zmenšování. Za základ bylo stanoveno územně správní členění České republiky platné ke dni 1. ledna 2014. K tomuto datu existovalo 6 253 obcí (včetně 5 vojenských újezdů). Analyzované období poklesu počtu obyvatel pak bylo ohraničeno lety 2004 a 2014.

Následně byly z publikace „Počet obyvatel v obcích“ (vždy k 1. lednu daného roku), kterou každoročně vydává Český statistický úřad (ČSÚ), zjištěny počty obyvatel k 1. lednu 2004, 1. lednu 2009 a 1. lednu 2014 ve výše zmíněných jednotkách. Jako základní bylo definováno období let 2009 až 2014, kdy evidovalo pokles počtu obyvatel celkem 1 375 obcí (jednotek). V celém desetiletém období 2004 až 2014 pak vykázalo pokles počtu obyvatel 1 742 obcí.

Vzhledem k tomu, že se výzkum soustředí na zmenšující se města a nikoliv obce, bylo dále rozhodnuto pracovat pouze s obcemi, které měly k 1. lednu 2014 více než 3 000 obyvatel. Tuto podmínku splňovalo 239 obcí (jednotek), které zároveň v letech 2004 až 2014 a 2009 až 2014 vykázaly pokles počtu obyvatel.

Posledním krokem při definici základního souboru zmenšujících se měst České republiky bylo stanoveno kritérium poklesu počtu obyvatel v období let 2009 až 2014 alespoň ve výši 3 %, aby se zabránilo zařazení obcí (jednotek), které vykazují jen mírné snížení počtu rezidentů a tudíž se spíše jedná o „stagnující města“ než o zmenšující se města. Tuto podmínku splnilo 111 měst.

Typologie zmenšujících se měst v České republice

Typologie je založena na kombinaci dvou faktorů, kterými jsou:

- **populační vývoj města** – ukazatel změny počtu obyvatel v obdobích 2009–2014 a 2004–2009,
- **populační vývoj zázemí města** – ukazatel shody vývoje počtu obyvatel v období 2004–2014 (ukazatel byl jako třídící hledisko zařazen z důvodu potřeby identifikovat širší prostorové souvislosti populačního vývoje zmenšujícího se města).

Následně byl zkoumán vztah mezi populačním vývojem města v celém období 2004–2014 a populačním vývojem zázemí (okolního území). Jako zázemí je jednotně zvoleno území správního obvodu obce s rozšířenou působností, do něhož zmenšující se město spadá, bez samotného smršťujícího města. Byla tak identifikována:

- zmenšující se města se stagnujícím/rostoucím zázemím – hlavní příčinou poklesu obyvatel je tak proces suburbanizace, kdy se lidé stěhují z měst do jejich nejbližšího zázemí (obyvatelé tak region neopouštějí),
- zmenšující se města se zmenšujícím se zázemím – v tomto případě lidé opouštějí celý region, zejména z ekonomických důvodů, tento typ zmenšování lze označit za mnohem více negativní, protože vznikají oblasti, odkud odchází obyvatelstvo (především mladší a vzdělanější) a ty se dále po ekonomických a sociálních stránkách propadají.

Tab. 1: Základní typologie zmenšujících se měst

	Shodný populační trend v zázemí* (pokles zázemí v 2004–14)	Rozdílný populační trend v zázemí* (nárůst zázemí 2004–14)
Dlouhodobý pokles počtu obyvatel, tj. v obdobích 2004–09 i 2009–14 (pokles o více než 3 % v období 2009–14 a jakýkoliv pokles v období 2004–09)	1. Dlouhodobé smršťování města i zázemí (32 měst) Typ 1a: pokles zázemí o 3 % a více Typ 1b: pokles zázemí o 0 až 3 %	2. Dlouhodobé smršťování pouze města (40 měst) Typ 2a: nárůst zázemí o 3 % a více Typ 2b: nárůst zázemí o 0 až 3 %
Krátkodobý pokles počtu obyvatel, tj. pouze v období 2009–14 (pokles o více než 3 % v období 2009–14 a nárůst v období 2004–09)	3. Krátkodobé smršťování města i zázemí (9 měst) Typ 3a: pokles zázemí o 3 % a více Typ 3b: pokles zázemí o 0 až 3 %	4. Krátkodobé smršťování pouze města (30 měst) Typ 4a: nárůst zázemí o 3 % a více Typ 4b: nárůst zázemí o 0 až 3 %

Zdroj: vlastní zpracování

* zázemí = správní obvod ORP, do něhož zmenšující se město spadá, bez samotného zmenšujícího se města

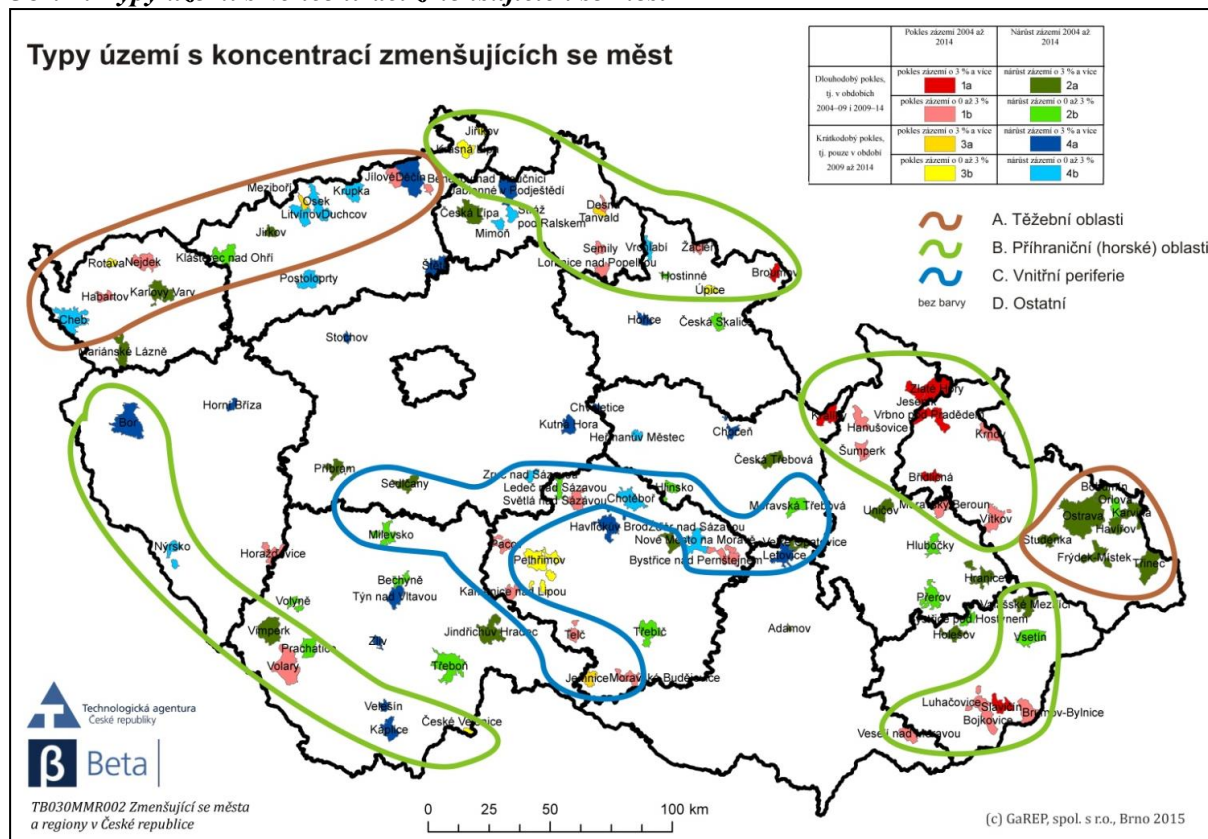
Ze 111 měst nemá statut obce s rozšířenou působností 54 měst (tj. 48,6 %), statut obce s rozšířenou působností ani obce s pověřeným obecním úřadem pak nemá 13 měst (tj. 11,7 %). Na území hospodářsky problémových regionů vymezených ve Strategii regionálního rozvoje České republiky 2014–2020 leží 46 měst. Největší souvislá území hospodářsky problémových regionů jsou v severozápadních Čechách a na severní Moravě, dlouhodobé vyliďňování měst je ale významně větším problémem právě Moravy.

Pro přesnější analýzu příčin a důsledků zmenšování byla identifikována území s koncentrací zmenšujících se měst. Celkem byly rozlišeny čtyři základní kategorie těchto území:

- A. **Těžební oblasti** = regiony s dlouhodobými a rozsáhlými aktivitami těžby černého a hnědého uhlí:
 - Severozápadní Čechy (významné části Karlovarského a Ústeckého kraje),
 - Ostravsko (nejhustěji zalidněná část Moravskoslezského kraje).
- B. **Příhraniční (horské) oblasti** = odlehlá území v blízkosti hranic a převážně s horským charakterem krajiny:
 - **Jizerské hory a Krkonoše** (severovýchodní části Libereckého a Královéhradeckého kraje),
 - **Český les a Šumava** (jihozápadní části Plzeňského a zejména Jihočeského kraje),
 - **Jeseníky** (severní část Olomouckého a Moravskoslezského kraje) – území s jednoznačně největší koncentrací dlouhodobě se zmenšujících měst spolu s celkovým poklesem zázemí,
 - **Moravsko-slovenské pomezí** (jihovýchodní část Jihomoravského a zejména Zlínského kraje).
- C. **Vnitřní periferie** = nejčastěji území na pomezích krajů (kolem krajských hranic):
 - zejména města v severní, západní a jižní části Kraje Vysočina (v případě oblasti u hranic Jihočeského kraje, Vysočiny a Jihomoravského kraje lze též hovořit o vlivu státní hranice),
 - dále města na hranici Středočeského a Jihočeského kraje.

D. **Ostatní území** = města v prostoru mezi výše vymezenými územími, kde působí jiné kombinace územních faktorů.

Obr. 1: Typy území s koncentrací zmenšujících se měst

Zdroj: GaREP, spol. s r.o. na základě dat Českého statistického úřadu

Dále bylo 111 vybraných zmenšujících se měst hodnoceno pomocí relevantních dostupných statistických údajů. Mezi základní údaje byla zařazena velikostní kategorie města, celkový úbytek obyvatel, podíl migrace na změně obyvatel, hrubá míra přirození měny (viz následující tabulky) a dále hrubá míra migračního salda, index stáří a jeho nárůstu v období let 2001-13, podíl nezaměstnaných osob, míra dlouhodobé nezaměstnanosti, vzdálenost k nejbližšímu nájezdu/sjezdu na dálnici či rychlostní silnici na území ČR, syntetický ukazatel vzdělanosti a jeho nárůst v období let 2001-11.

Většina ze 111 analyzovaných měst se nachází v kategorii 5 až 10 tis. obyvatel (37 případů) a v kategorii 3 až 5 tis. obyvatel (36 případů). Pět měst však má více než 50 tis. obyvatel, a to Ostrava (295,7 tis. obyvatel), Havířov (76,1 tis. obyvatel), Frýdek-Místek (57,1 tis. obyvatel), Karviná (56,8 tis. obyvatel) a Děčín (50,1 tis. obyvatel).

Tab. 2: Členění zmenšujících se měst dle počtu obyvatel k 1. 1. 2014

Kategorie	3 až 5 tis.	5 až 10 tis.	10 až 20 tis.	20 až 50 tis.	50 tis. a více
Počet jednotek	36x	37x	14x	19x	5x

Pramen: ČSÚ (2014b): Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2014 + vlastní výpočty

Počet obyvatel České republiky mezi lety 2009 až 2014 vzrostl o 0,4 %, zatímco v případě souboru 111 měst se o 4,7 % snížil. Nejčastější pokles byl zaznamenán v kategorii 3,0 až 3,9 % (52 případů) a 4,0 až 4,9 % (28 případů). Čtyři města naopak evidovala pokles přesahující 8 %, a to Desná (8,6 %), Litvínov (8,6 %), Havířov (8,9 %) a Karviná (9,3 %).

Tab. 3: Členění zmenšujících se měst dle úbytku obyvatel v období let 2009 až 2014

Kategorie	3,0 až 3,9 %	4,0 až 4,9 %	5,0 až 5,9 %	6,0 % a více
Počet jednotek	52x	28x	16x	15x

Pramen: ČSÚ (2009 a 2014b): Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2009 a 2014 + vlastní výpočty

Významnějším faktorem snižování počtu obyvatel ve zmenšujících se městech je migrace oproti přirozenému přírůstku (resp. úbytku). To dokazuje i skutečnost, že na poklesu počtu obyvatel v souboru analyzovaných 111 měst se v případě 65 z nich podílí z více než 70 % právě hrubá míra migračního salda. Váha migračního a přirozeného pohybu je srovnatelná u 35 měst a pouze v případě 11 měst převažuje vliv přirozeného úbytku nad migrací.

Tab. 4: Členění zmenšujících se měst dle podílu migrace na změně obyvatel (průměrné hodnoty za období let 2004 až 2014)

Podíl migrace na změně obyvatel	0 až 29,9 %	30,0 až 69,9 %	70,0 % a více
Počet jednotek	11x	35x	65x

Pramen: ČSÚ (2014a): Databáze demografických údajů za obce ČR + vlastní výpočty

Hodnoty, které vykazuje ukazatel hrubé míry přirozené změny obyvatelstva u analyzovaných 111 zmenšujících se měst, se pohybují nejčastěji v záporných hodnotách, a to konkrétně v intervalu mezi 0 až -0,9 ‰, tj. přirozený úbytek obyvatelstva. Nejnižších hodnot tak dosahují města Heřmanův Městec (-10,7 ‰) či Meziboří (-8,3 ‰) a naopak nejvyšší hodnoty vykazují města Velešín (3,1 ‰) a Česká Lípa (3,2 ‰).

Tab. 5: Členění zmenšujících se měst dle ukazatele hrubé míry přirozené změny (průměrné hodnoty za období let 2004 až 2014)

Kategorie (v ‰)	-4 a více	-3,9 až -3,0	-2,9 až -2,0	-1,9 až -1,0	-0,9 až 0	0 až 0,9	1 a více
Počet jednotek	13x	12x	10x	20x	24x	19x	13x

Pramen: ČSÚ (2014a): Databáze demografických údajů za obce ČR + vlastní výpočty

Jak již bylo zmíněno, mezi zkoumané faktory patřila také vzdálenost k nejbližší dálnici či rychlostní silnici. Pro soubor 111 analyzovaných měst činí průměrně 28 km, v případě sedmi měst (Kaplice, Volary, Vrbno pod Pradědem, Žacléř, Jeseník, Broumov a Zlaté Hory) však přesahuje 60 km. Jiná zmenšující se města naopak leží i v těsné blízkosti těchto komunikací. Je ale třeba si uvědomit, že mnohé z nich se postavily v nedávné době a jejich vliv se tak ještě plně neprojevil nebo se jedná o části z plánovaných dálnic a rychlostních silnic a na jiné komunikace tohoto typu tak zatím nenavazují (např. dálnice D3 Mezno – Veselí nad Lužnicí či rychlostní silnice R6 Cheb – Karlovy Vary).

Závěr

Proces zmenšování města je výsledkem celé řady příčin a stejně tak se jeho důsledky projevují v mnoha dalších ukazatelích. Snížení počtu obyvatel má v případě souboru 111 měst nejsilnější korelační vztahy s hrubou mírou migračního salda, počtem dokončených bytů na 1 000 obyvatel, indexem stáří a nezaměstnaností (podíl nezaměstnaných osob, míra dlouhodobé nezaměstnanosti). Jinými slovy lze tedy říci, že zmenšující se města v ČR po roce 2004 vznikala především vystěhováváním obyvatel kvůli vysoké nezaměstnanosti, což se pak projevilo v nízké bytové výstavbě (částečně i příčina) a stárnutí populace, která ve městech zůstala.

Povedené analýzy, klasifikace a typologie zmenšujících se měst jsou však pouze prvním krokem pro hodnocení tohoto fenoménu. Následovat bude kvalitativní výzkum, konkrétně obsahová analýza strategických dokumentů a semistrukturované rozhovory se zástupci zmenšujících se měst (politická reprezentace, úředníci, soukromý sektor atd.). Za tímto účelem již bylo vybráno 8 měst, v nichž budou provedeny případové studie (Děčín, Frýdek-Místek, Hranice, Jemnice, Jeseník, Karviná, Moravská

Třebová, Pacov). Všechny tyto aktivity povedou k identifikaci strategií a nástrojů, jejichž pomocí se města v České republice mohou vyrovnávat se zmenšováním, resp. se tomuto procesu bránit.

Literatura

- [1] CLARK, D., (1989). *Urban Decline. The British Experience*. London: Routledge. ISBN 0-415-03031-5.
- [2] COUCH, C., KARECHA, J., NUISSL, H., (2005). Decline and Sprawl: An Evolving Type of Urban Development – Observed in Liverpool and Leipzig. *European Planning Studies*, vol. 13, no. 1, pp. 117-136. ISSN 1469-5944. DOI: 10.1080/0965431042000312433.
- [3] Český statistický úřad, (2009). *Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2009*. [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112009-aco9yecp09
- [4] Český statistický úřad, (2014a). *Databáze demografických údajů za obce ČR*. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: www.czso.cz/staticke/cz/obce_d/index.htm
- [5] Český statistický úřad, (2014b). *Počet obyvatel v obcích - k 1.1.2014*. [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112014-aco9yecp09
- [6] GANSER, R., PIRO, R., (2012). *Parallel Patterns of Shrinking Cities and Urban Growth: Spatial Planning for Sustainable Development of City Regions and Rural Areas*. Burlington: Ashgate. ISBN 978-1-4094-2741-4.
- [7] HAASE, A., BERNT, M., GROSSMANN, K., MYKHENKO, V., RINK, D., (2013). Varieties of shrinkage in European cities. *European Urban and Regional Studies*. DOI:10.1177/0969776413481985.
- [8] HUDSON, R., (2005). Rethinking change in old industrial regions: reflecting on the experiences of North East England. *Environment and Planning A*, vol. 37, no. 4, pp. 581–596. ISSN 0308-518X. DOI: 10.1068/a36274.
- [9] MARTINEZ-FERNANDEZ, C., AUDIRAC, I., FOL, S., CUNNINGHAM-SABOT, E., (2012). Shrinking Cities: Urban Challenges of Globalization. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 36, no. 2, pp. 213–225. ISSN 1468-2427. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2011.01092.x.
- [10] POLÈSE, M., SHEARMUR, R., (2006). Why some regions will decline: A Canadian case study with thoughts on local development strategies. *Papers in Regional Science*, vol. 85, no. 1, pp. 23-46. ISSN 1435-5957. DOI: 10.1111/j.1435-5957.2006.00024.x.
- [11] RUMPEL, P., SLACH, O., (2011). Governance of Economic Regeneration of the City of Ostrava. In Mácha, P., Drobík, T. (eds.) *The Scale of Globalization: Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*. Ostrava: Ostravská univerzita. p. 280-285. ISBN 978-80-7368-963-6.
- [12] RUMPEL, P., SLACH, O., (2012). Je Ostrava „smršťujícím se městem“? *Sociologický časopis*, vol. 48, no. 5, pp. 859-878. ISSN 0038-0288.
- [13] RUMPEL, P., SLACH, O., KOUTSKÝ, J., (2013). Shrinking Cities and Governance of Economic Regeneration: The Case of Ostrava. *E+M Ekonomie a Management*, vol. 11, no. 2, pp. 113-127. ISSN 2336-5604.
- [14] SCHMEIDLER, K., JIŘÍČKOVÁ, H., ZÁMEČNÍK, P., (2011). Výzva shrinking cities u nás, v Evropě i ve světě. *Urbanismus a územní rozvoj*, vol. 14, no. 6, pp. 21-27. ISSN 1212-0855.
- [15] STRYJAKIEWICZ, T., (2013). The Process of Urban Shrinkage and its Consequences. *Romanian journal of regional science*, vol. 7 Special Issue on New Urban World, pp. 29-40. ISSN 1843-8520.
- [16] ŠIMON, M., MIKEŠOVÁ, R., (2013). *Demographic Change in Central Europe. A socio - economic background analysis*. [Výzkumná zpráva]. Praha: Sociologický ústav AV, 96 p.
- [17] WIECHMANN, T., PALLAGST, K., (2012). Urban Shrinkage in Germany and the USA: A Comparison of Transformation Patterns and Local Strategies. *International Journal of Urban and Regional Research*, vol. 36, no. 2, pp. 261–280. ISSN 1468-2427. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2011.01095.x.